

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Filmový plakát očima současného diváka

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Vypracoval: Marie Monsportová

Vedoucí: Jiří Kornatovský

2017

## **Čestné prohlášení**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 30. června 2017

.....

## **Poděkování**

Děkuji Doc. ak. mal. Jiřímu Kornatovskému za odborné vedení práce, věcné připomínky, dobré rady a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

## *Anotace*

Tato práce se zabývá rozbořem městských subkultr, jejich postojem ve společnosti a jejich historií, speciálně pak na území Československa. Hledá společné znaky a postoje, které pak dále zpracovává ve vizuální sféře. Pomocí filmových plakátu zde dochází k demonstraci každé jedné subkultury. Zastoupení zde nacházejí Hipsteři, Punk, Kulturisté, Underground, Hippié/ Rainbow, Goths, Rap a Trampové. Výstupem práce je nahlédnutí do subkultury, doplněné o vizuální ukázkou. Pomocí toho čtenář může blíže pochopit postoje některých lidí a využít své nabyté informace v praxi.

## ***Abstrakt***

The bachelor thesis is focused on the analysis of the city subcultures, on their position in society and on their history, especially in the area of the Czechoslovakia. The thesis searches the signs and attitudes which the subcultures have in common and they are further elaborated within the visual sphere (each subculture is demonstrated using movie posters). The thesis represents the following subcultures: Hipsters, Punk, Bodybuilders, Underground, Hippie/Rainbow, Goths, Rap and Hikers. The outcome of the thesis is an overview of each subculture complemented by a visual demonstration which helps a reader to understand the attitudes of the members of a subculture and the reader is able to use the information in practice

## Obsah

1 Úvod .....	10
2 Punk .....	11
2.1 Punk na území České republiky po 17. 11. 1989 .....	11
2.2 Vizuální stránka punku .....	12
2.3 Zpracování filmového plakátu v reakci na Punk .....	12
3 Hippie/ Rainbow Family .....	13
3.1 Hnutí Rainbow na území České republiky .....	13
3.2 Vizuální stránka Hippie / Rainbow .....	14
3.3 Zpracování filmového plakátu v reakci na Hippie / Rainbow .....	14
4 Hip hop / rap .....	15
4.1 Hip hop .....	15
4.2 Rap .....	15
4.3 Rap na území České republiky .....	16
4.4 Vizuální stránka Hip hopu / Rapu .....	16
4.5 Reakce na Hip hop / Rap pomocí filmového plakátu .....	17
5 Underground .....	18
5.1 Underground v českém prostředí .....	18
5.2 Underground po listopadu 1989 .....	19
5.3 Underground po vizuální stránce .....	19
5.4 Reakce na underground pomocí filmového plakátu .....	19
6 Tramp .....	20
6.1 Tramping v dobách totality .....	20
6.2 Vizuální stránka trampingu .....	21
6.3 Reakce na Tramping pomocí filmového plakátu .....	21

7 Kultuřisté .....	22
7.1 Kultuřistika na českém území v minulém režimu .....	22
7.2 Vizuální stránka kultuřistiky .....	23
7.3 Reakce na kultuřistiku pomocí filmového plakátu .....	23
8 Goths .....	24
8.1 Goths na území České republiky .....	24
8.2 Goths v reakci s jinými subkulturami .....	24
8.3 Vizuální stránka Gothic .....	25
8.4 Reakce na Gothic pomocí filmového plakátu .....	25
9 Hipsteři .....	26
9.1 Hipsteři na území České Republiky .....	27
9.2 Vizuální stránka Hipsterů.....	27
9.3 Reakce na Hipsters pomocí filmového plakátu .....	28
10 Závěr .....	29
11 Seznam použité literatury.....	30
12 Obrazová příloha .....	31

# 1 Úvod

Počátek subkultur tak, jak je známe dnes, se začínal rodit po druhé světové válce a to především proto, že lidé začínali mít peníze a mladiství tak mohli dostávat kapesné, za které si mohli začít pořizovat jiné oblečení, než to, jaké nosili jejich rodiče a prarodiče. Pořádně se ale o subkulturách začíná psát a mluvit až v 70. letech minulého století a to s nástupem Punku, o který se postarala britská kapela Sex Pistols. Právě v tuto dobu vychází první publikace s touto tématikou a tou je kniha s názvem *Subculture: The meaning of style* od Dicka Hedbigeho, který zde subkulturu definuje jako skupinu, která jedná na základě oblečení, hudebního stylu, ale i na základě životního přesvědčení, názorů a postavení v sociálních skupinách.

Tématem subkultur jsem se rozhodla zabývat především proto, že v dnešní době má většina jednotlivců velkou potřebu ostatní někam zařazovat a sám někam patřit. Především tedy v pubertálním a adolescentním věku.

Důvodem ke zvolení tohoto tématu je výše uvedený věk, ve kterém má většina potřebu se škatulkovat a zapadat. Právě toto je věková skupina, na kterou se ve své práci lektorky dramatické výchovy zaměřuji a mám v plánu tak činit i v budoucnosti. Proto se každý den setkávám se znaky, o kterých zde budu psát. Dalším z důvodů je ten, že se sama o subkultury zajímám a to převážně ve světě grafického designu a hudebního prostředí.

Cílem mé práce je nahlédnutí do jednotlivých skupin (se zaměřením na území České republiky) a pochopením jejich propojení. Budu se zde zabývat především jejich popisem a v závěru každé kapitoly i propojením s grafikou a to konkrétně s praktickou částí mé práce. Budu hledat společné znaky a vliv v dnešní době. Praktická část je pak zaměřená na vizuální ztvárnění znaků u daných a předem vybraných subkultur.

K dosažení stanoveného cíle jsou v písemné části zpracovány především publikace *Kmeny*, *Kmeny 0* a *Kmeny 90*. Jedná se o encyklopedie všech subkultur a to jak minulých tak i současných. Knihy jsou vydány pod nakladatelstvím Big Boss a sloužili jako knižní předloha k stejnojmennému cyklu dokumentů.



## 2 Punk

Punk začíná získávat svou slávu v letech 1970 až 1975. Na tuzemské scéně je to pak o dva roky později. Jako hlavními průkopníky se uvádějí britští Sex Pistols, kteří uspořádali obrovský koncert na plující lodi a s ní se dostali až k břehu místa, kde právě probíhala velká slavnost na počest královny, která byla v tu chvíli přítomna. Sex Pistols zde zahráli svou píseň nazvanou God Save the Queen. Všichni byli poté zatčeni za urážku hlavy státu. Tato událost oficiálně spustila fenomén zvaný punk. Ten se ale začal formovat už kolem roku 1960 v Americe. Sex Pistols ho jen dokázali dostat do podvědomí všech.

Punk po celou dobu svého působení koexistuje s druhou subkulturou, kterou je underground. Je tomu tak především proto, že za minulého režimu byli pro své ideály velice přísně stíháni a to nejen u nás, ale i v celém světě. Punk je odjakživa známkou revolty a anarchie. Jeho představitelé neuznávají autoritu v žádné své podobě. Jelikož bylo dřív opravdu těžké uspořádat koncert, nebo sešlost v takovémto duchu, docházelo k potkávání se na nejrůznějších ilegálních a pololegálních místech. Většina kapel měla přímý zákaz hraní a vystupování. Většinou to byly právě tyto kapely, které vystupovali na výše zmíněných akcích. Účast na podobných akcích byla trestána. Konkrétně u nás se jednalo z velké části o zatýkání a následné vyhazovy ze škol a prací.

*„Od svých počátků se punk do dnešních dnů rozrostl v bohatou scénu se spoustou podžánrů i názorových platforem. V jádru všech je touha dělat si věci po svém a nesmířit se s tím, jak funguje současný svět“<sup>1</sup>*

### 2.1 Punk na území České republiky po listopadu 1989

Po revoluci došlo k naprosto euforické atmosféře, která měla za následek, že punk jako takový, pomalu začal pozbývat smyslu a začalo docházet k jeho dělení se do různých podskupin. Názory se dostávaly na levou i pravou stranu a to mělo za následek, že se scéna začala štěpit.

Jednou z podskupin je například nacionalistický oi-punk (Orlík, Krátký proces aj.), který se stavil jako extrémně levicový. Další odvětví bylo například Straight Edge,

---

<sup>1</sup> VLADIMIR 518 / VESELÝ, Karel. *Kmeny.* / 1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-903973-8-5 (Big Boss) str. 57

kteře se naopak hlásilo k ekologiii a pravicovému vyznání. Toto rozdělení mělo za důsledek i přijímání hudebního vlivu ze zahraničí, včetně postojů a názorů.

## ***2.2 Vizualní stránka punku***

Hlavními znaky punku, co se vizualní stránky týče, je určitě specifický účes, který provází tuto skupinu už od prvopočátků. Jedná se o tzv. čiro – tedy o účes, který je po stranách vyholený a vyčesaný nahoru. Dalším z typických znaků jsou vysoké boty s kovanou špičkou.

Po grafické stránce se jedná o velice výrazné a vyzývavé prvky. Převažují zde syté barvy. Font je většinou seskládaný hned z několika stylů. Reaguje tak na neuznávání předepsaných pravidel, které „masa“ uznává. Nejčastějšími barvami, které se zde objevují je růžová, žlutá, červená a modrá.

## ***2.3 Zpracování filmového plakátu v reakci na Punk***

Ve své adaptaci na filmový plakát „Ptáci“ jsem zvolila motiv korely. Ta je velice specifická svým zbarvením a peřím, které má na hlavě. Obojí je velice blízké vizualnímu stylu celé této subkultury, a proto je tento pták velice často považován (hned vedle kohouta) za znak punku a jeho představitelů. Do pozadí za něj jsem pak umístila černobílé pruhy. Z části proto, že zrovna tato kombinace se velice často objevuje v módě, ale hlavně jsem tím chtěla odkázat na původní film od Alfreda Hitchcocka, který je černobílý. Zároveň s tím mají vyjádřit jakýsi pohyb a dynamiku, která narušuje jinak klidné a jednolitě pozadí.

U nápisu „Ptáci“ jsem vycházela hned z několika font. Snažila jsem se vybrat taková písma, která jsou standardně součástí textových editorů. Na základě toho, že jsem použila oficiálně předepsané a povolené fonty jiným způsobem, než ke kterému jsou určeny, jsem se snažila poukázat na onen odpor k autoritě a potřebě ničit ji v jakémoliv podobě.

Celkovým vizuálem jsem se pak snažila docílit co nejautentičtějšího dojmu punkového plakátu.

### 3 Hippie / Rainbow Family

Kořeny Hippie, později Rainbow Family, sahají do poloviny 60. let 20. století, kdy se začíná utvářet v Americe, jako reakce na čím dál více rozšířený a oblíbený konzumní život. V té době také vrcholily závody v jaderném zbrojení. Americká mládež byla stále více vedena k racionálnímu myšlení a odrazována od různých netradičních náboženství a svobodných vyjádření. To mělo za důsledek, že lidé měli stále větší potřebu sebevyjádření. Tak začaly vznikat komunity po celé Americe, kam se mladí lidé ubírali a zůstávali v nich. Jednou z prvních komunit je komuna nazvaná The Farm, která byla založena v roce 1970. Vznikla v Tennessee a založil ji belgický guru Stephen Gasking. Její hlavní myšlenka, stejně jako ostatních komunit, byla, že zde lidé žijí pospolu bez vůdců a pravidel. Nově příchozí členové neplatí žádné poplatky a neočekává se od nich žádné sebeobětování. Společně se dělí o vše a pokud možno co nejvíce odmítají materiální věci. Tyto komunity byly povětšinou umístěny v přírodě. Jednou takovou je třeba komunita, která vznikla ve skalním útvaru Matala na řecké Krétě a která byla aktivní až do nedávna.

*„Utopie, nebo fungující model nehierarchické společnosti? Na to, že se na nich potkávají party anarchistů, kteří žijí v míru a lásce, ale nemají strukturu ani vůdce, jsou setkávání Rainbow Family překvapivě výkonné“.<sup>2</sup>*

#### 3.1 Hnutí Rainbow na území České republiky

V České republice se nenachází žádná oficiální komunita a tak po většinu času dochází k propojování komunit s ostatními státy. Oficiálních členů Rainbow Family je u nás jen něco kolem 500 a proto společná setkání nejsou tak velkolepá, jako jinde ve světě. Hnutí u nás vzniklo v roce 1995 a vystupuje jako neformální organizace. Stejně jako v ostatních zemích, ani zde není žádný jmenovaný vůdce. Setkání pořádají náhodní jedinci na náhodných místech.

---

<sup>2</sup> VLADIMIR 518 / VESELÝ, Karel. *Kmeny*. / 1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-903973-8-5 (Big Boss) str. 173

### ***3.2 Vizuální stránka Hippie / Rainbow***

Hippie nejčastěji nosí barevné, volné oblečení z přírodních materiálů. Velice často se můžeme setkat s batikou. Vyjadřují tak svou otevřenost a nespoutanost. Na setkáních převažuje úplná nahota. Velice oblíbeným doplňkem jsou barevné vzorované šátky a typické kulaté brýle. Vlasy nosí převážně neupravené a rozpuštěné, v mnoha případech zapletené do dredů.

Po umělecké stránce narážíme na rozsáhlou barevnost a rozevlátost, stejně jako u oblékání. Barvy jsou výrazné - nejčastěji oranžové, fialové, modré, zelené a žluté. Ve fontech zpravidla narážíme na dekorativní prvky a zaoblené tvary. Výška a šířka kontur fontů je řešená ve stylu Bold, v některých případech až Ultra Bold. Motivy na plakátech se užívají lehce naivní, ilustrativní.

### ***3.3 Zpracování filmového plakátu v reakci na Hippie / Rainbow***

Při řešení plakátu jsem si vybrala film Ptáci. Zejména pro to, že se jedná o přírodní tematiku, která úzce souvisí s touto subkulturou. Dále mě velice lákalo převést původní tematiku, kterou je horor a utrpení a dostat do práce atmosféru, kterou oplývá Rainbow a pokusit se tak o změnu celé nálady filmu. Práci jsem směřovala ke stylu, ve kterém jsou vyráběny plakáty na koncerty.

Jako hlavní motiv jsem si vybrala Sylfu vlajkovou. Ptáka, který se pyšní dlouhým ocasem, na jehož koncích má dvě výrazná pera. Díky tomu se velice podobá členkám a ozdobám do vlasů, které Hippie hojně používají a nosí. Na oči jsem pak umístila typické brýle. Kruhy v pozadí mají vyjádřit uklidňující atmosféru. Také ale odkazují na velké skupiny, které kolem této subkultury vznikají. Na samotných setkáních dochází ke společnému sezení v kruhu kolem ohně, kdy se všichni drží za ruce a snaží se společnou silou propojit s přírodou – tedy i s ptactvem.

## 4 Hip hop/ rap

*„Hip hop vybrousil disciplínu nenávisti sama sebe do dokonalosti. Každý druhý text obsahuje přísahy o lásce a věrnosti k rapu“<sup>3</sup>*

### 4.1 Hip hop

Hip hop se začal rozvíjet už v 60. letech 20. století. v americkém Bronxu, přesněji v černošských ghettech, kde se setkávaly jamajské a africké rysy. Většinou se jednalo o ty nejhudší lidi, kteří byli na pokraji společnosti. Hip hop šel ruku v ruce s drogovou mafii, prostitucí a násilím. Jako první z průkopníků se uvádí DJ KOOL HERC, který v roce 1973 vystoupil před tamní publikum, a jeho show byla tak úspěšná, že vyvolala velkou vlnu nadšení a pomohla tak k oficiálnímu vzniku Hip hopu.

Největší boom ale začal Hip hop zažívat až v 90. letech 20. století, kdy se dostal do celého světa a automaticky se tak stal neskutečnou senzací, z jejíž ideologií se začalo ztotožňovat čím dál tím více lidí. V tu chvíli se k subkultuře začíná přidávat mnoho jedinců s bílou pletí a Hip hop už přestává být výsadou převážně černošských etnik. Přesně v tenhle okamžik přestává být Hip hop takovým, jakým jsme ho znali, na scénu začíná přicházet Rap.

### 4.2 Rap

Rap vznikl z Hip hopu a jedná se o údernější styl, než jakým je Hip hop. Rapeři nesouhlasili s tím, jakému komerčnímu úspěchu se začal Hip hop těšit a snažili se najít cestu, jak z této situace ven. Proto si našli Rap. Celou dobu jdou ale s Hip hopen ruku v ruce a hranice mezi nimi je velice tenká, někdy skoro až neviditelná. Subkultura, která se kolem rapu začíná v 90. letech utvářet, pojímá převážně adolescentní jedince.

*„V devadesátých letech byla muzika trochu jako dopisy. Nikdy jste netušili, kdy a jak k vašim uším dorazí nějaká deska nebo singl. Museli jste znát ty správné lidi nebo mít štěstí při ladění rádia či televize“<sup>4</sup>*

---

<sup>3</sup> VLADIMIR 518/ VESELÝ, Karel. *Kmeny*. /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-903973-8-5 (Big Boss) str. 323

<sup>4</sup> VLADIMIR 518 a kolektiv. *Kmeny 90*. /1. vyd.. V Praze: 2016. ISBN 978-80-906019-9-4 (Big Boss/Yanchi) str. 481

V té době nebyl internet mezi obyčejnými lidmi příliš rozšířen a tak si členové této subkultury museli hledat zdroje sami. Byli odkázáni na to, co jim někdo přivezl z ciziny, nebo na kopiích, které se ovšem šířily jen výjimečně.

### ***4.3 Rap na území České republiky***

První známky hiphopové, později rapové subkultury se na našem území začali formovat na začátku 90. let 20. století. Sdružovala všechny možné hudebníky, graffiti writery a DJs v Čechách. Prvními, kdo se u nás o Rap pokoušeli, byli například J. A. R, Manželé, Peneři Stříčka Homeboye (dnes PSH) nebo WWW a Chaozz. Díky velkému obsazení z několika sfér a napříč nejrůznějšími obory zde vzniklo něco, čemu se dalo říkat scéna. Tedy velká skupina lidí, kde všichni spolupracovali se všemi a která se začínala velice rychle dostávat do širokého povědomí veřejnosti. Nejčastějšími místy, kde v tu dobu bylo možné rapovou scénu potkat, byly Ladronka, Subway, Slovanský dům nebo Roxy. Přesto, že některou skupinu doprovázela velice špatná pověst o demolicích a nekontrolovatelných večírcích, majitelé klubů je vyhledávali a zvali si je na koncerty. Většina z výše zmíněných skupin funguje dodnes a stále se těší veliké popularitě.

### ***4.4 Vizuální stránka Hip hopu / Rapu***

Pro Hip hop i Rap jsou specifické volné oblečení (kalhoty, mikiny). Zatímco Hip hop oplývá opulentními věcmi, jako jsou zlaté řetězy, prsteny a jiné doplňky, které značí bohatství a úspěch, Rap je úzce spojen s graffiti komunitou. Proto u Rapu nevidíme na první pohled nic, co by značilo nějaké hýření a peníze. Rapeři jsou spíše „bad boys“, tedy kluci s velkými kapucemi, vytahanými mikinami v ošuntělých teniskách. Velká obliba je v trikách s potiskem. Tenisky a kšiltovky jsou pak znakem, který je nejvýraznější a jejich existence se už od počátku prolíná Hip hopem i Rapem.

Co se umění týče, nejčastěji se setkáváme s graffiti (sprejování po legálních i nelegálních plochách - podpisy, obrázky, texty). Jedním z nejznámějších českých umělců, který z této scény vzešel, je Pasta Oner. Ten, stejně jako jiní, začínal právě v 90. letech 20. století s českou Rapovou scénou. Dnes se těší veliké popularitě a oblibě, graffiti dokázal dostat až na komerční úroveň a proto je některými zatracován. Jednou z nejčastějších tématik bývá život, drogy, party, chudoba ale i bohatství, euforie. Graffiti jsou většinou velmi barevné a slouží jako podpis daného jedince, podle kterého se mezi sebou poznávají. Graffiti pravidlo praví, že do díla někoho jiného se nezasahuje.

#### ***4.5 Reakce na Hip hop / Rap pomocí filmového plakátu***

Jako hlavní motiv jsem zde zvolila racka, který mi svým postojem a objemem připomíná členy této subkultury, když jsou oblečení do všech svých mikin a kalhot. K tomu jsem zvolila jako doplněk podkreslující atmosféru kšiltovku (cap) která je, jak už jsem zmiňovala výše, jedním z nejtypičtějších poznávacích znamení Hip hop scény. Stejně jako řetěz, který plakát doplňuje. Nejznámější znak pro tuto subkulturu je ale nálepka (sticker) „Hello my name is“. Objevuje se napříč celou scénou, můžeme na ní narazit ve spoustě klipů, na oblečení, na ulicích. Raper Eminem si jí dokonce zvolil jako hlavní motiv stejnojmenné písničky, která se stala jednou z jeho nejznámějších. Nálepka slouží pro „tagy“ (podpis každého graffiti tvůrce, jedná se o rychlý podpis lihovou fixou, který je těžko čitelný, z důvodu identifikace jedince. Členové skupiny je ale přečíst dokážou a ví, který „tag“ komu patří). Proto je zde název filmu vyřešen pomocí graffiti fontu a odkazuje právě na ony „tagy“. Zde slouží jako poznávací znamení racka.

## 5 Underground

Underground je výraz pro podsvětí, většinou se jedná o ilegální zakázanou činnost. V Americe to byla především mafie, například v době prohibice, kdy docházelo na černém trhu k obchodu s alkoholem.

### 5.1 Underground v českém prostředí

V českém prostředí se undergroundu říká mimo jiné „druhá kultura, kontrakultura, disent“. Jedním z hlavních představitelů předrevolučního undergroundu byl Ivan Martin „Magor“ Jirous, který u nás jako první přišel s pojmenováním „Underground“. Zmiňuje se o něm v jeho stěžejním textu „Zpráva o třetím českém hudebním obrození“. Za hudební scénu tu jsou pak Plastic People of the Universe, nebo Psí vojáci.

Underground vznikl v 50. letech 20. století, jen ještě neměl pojmenování a definici. Jedním z předních postav této doby byl například Egon Bondy, který žil přesně v takové atmosféře a byl stíhán za své projevy a literaturu.

Český underground vzniknul jako reakce na bolševický normalizační maras a právě to byl důvod, proč byl po celou dobu velice stíhaný a proč členové této subkultury byli ustavičně pronásledováni. Underground sestával ze spousty teoretiků, filozofů, spisovatelů a myslitelů. Také zde ale byly máničky, punkeři, anarchisté a jiní, kteří tvrdě šli proti „bolševikovi“. Underground se stal velice propojenou sítí, kde každý znal každého. Postupem času vzniklo několik hospod a klubů, kde se pořádaly koncerty, happeningy, autorská čtení a výstavy. Každý, kdo byl s vlnou undergroundu spojován, měl obrovský problém s režimem a byl téměř okamžitě vyřazen z „normálního života“. V některých případech docházelo i k zatýkání a z členů se pak stali političtí vězni. Na undergroundové scéně se aktivně podílel i Václav Havel.

*„Nic z toho, co děláme, se nositelům oficiálně nemůže líbit, protože je to nepoužitelné k vytváření dojmu, že věci jsou v pořádku. Věci totiž nesou v pořádku.“<sup>5</sup> – Ivan Magor Jirous*

---

<sup>5</sup> VLADIMIR 518 a kolektiv. *Kmeny 0.* /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-9039735-8-5 (Big Boss/Yanchi) str. 120



## ***5.2 Underground po listopadu 1989***

Revoluce v roce 1989 byla pro underground zlomová, někteří se dokonce domnívají, že v tuto chvíli underground zemřel. Nastala svoboda a hlavní nepřítel, bolševik, už neexistoval. Nikdo už se nemusel skrývat. Spousta lidí šla do politiky, někdo začal podnikat. Našli se i tací, kteří se přidali k policii. Tak jako tak, underground už nebyl tím, čím předtím. Mnoho kapel se stalo oficiálními a mohly začít hrát veřejně. Například se tak stalo u Psích Vojáků Filipa Topola, u Půlnoci (pokračovatelé Plastic People of the Universe), nebo u MCH Bandu a Mámy Bubo. Spousta lidí „zmizela“ a naopak, spousta lidí se vrátila z emigrace a začala zde rozvíjet své dovednosti a znalosti, které načerpala v zahraničí.

Naštěstí se totalitní době nepodařilo undergroundovou scénu zničit a vymýtit, přestože se o to vehementně pokoušelo několik stovek lidí, a tak může odkaz této subkultury žít i v dnešní době, kdy se z vyvrhele společnosti stal fenomén, o kterém se točí dokumenty, píšou knihy a publikace a kdy se některé kapely z tohoto období stále těší velké popularitě.

## ***5.3 Underground po vizuální stránce***

Je velice obtížné specifikovat módní styl undergroundu. Už jen proto, že sloužil jako „soutok“ hned několika možných subkultur (punk, máničky, disidenti).

Co se umění týká, underground si zakládal na provokativních, ale přesto kvalitně výtvarně zpracovaných dílech. Občas si hrál s minimalismem, občas naopak s naprostým realismem. Ve svých dílech si hrál s kontrastem, snažil se být úderný a trefný. Využíval k tomu veškeré prostředky, které byly možné.

## ***5.4. Reakce na underground pomocí filmového plakátu***

Hlavním motivem je havran, veliký černý pták, který je znakem strachu. Záměrně jsem jím zaplnila většinu plakátu. Má symbolizovat totalitní režim, který dopadá na ostatní a pohlcuje všechno a všechny. To jsem vyjádřila obrysy ptáků, které jsou umístěny do těla. Opět, jako u Hippie, jsem zde využila kruhů, tentokrát jsou ale narušeny, mají ostré hrany. Zde tento motiv funguje jako terč. Ostré hrany mají diváka udržet v pozornosti. Až na nápis se zde objevuje jen černá a bílá. To z důvodu, že v době undergroundu vznikalo spousta samizdatů na stroji a bylo velice obtížné dostat se k barevnému tisku. Jako kontrast na to vše je zde umístěná červená barva do nápisu „Ptáci“.

## 6 Trampové

Tramping je na rozdíl od ostatních subkultur záležitostí výhradně pro Čechy a Slováky. Slovem tramp se označuje člověk, který je stále na cestě. Slovo bylo převzato s anglického „tramp“, což znamená tulák. Značí se jím člověk, který nemá hranice, nezůstává na jednom místě.

Tramping je hnutí, které vzniklo v dobách 1. světové války. Prvními trampy byli odrostlí skauti, kterým přestal vyhovovat pevný řád a tak se odebrali na okraj společnosti. Spojovala je touha po svobodě, kamarádství a dobrodružství. Jedním z prvních trampů byl i Géza Včelička, jeden z hlavních protestantů proti Kubátově zákonu.

### 6.1 *Tramping v dobách totality*

Trampové, ostatně jako i příslušníci jiných subkultur, kteří se vymykali představě vzorného a uvědomělého občana, byli trnem v oku Veřejné Bezpečnosti. Jejich rozdíl oproti ostatním byl ale v tom, že byli přes týden k nerozeznání od ostatních občanů. Jejich čas nastával v pátek odpoledne, kdy si zabalili své věci (deka, plachta a spacák) do usárny / usny / uzdy (americké vojenské torny z 2. světové války), nebo do telete (vojenská torna z dob před 1. světovou válkou) a vydali se objevovat krásy českých lesů. Širokou veřejností byli nazýváni „kotlíkáři“. Oni jim na oplátku říkali „paďouři“, nebo „mastňáci“.

*„Leze se do couráku, jezdí se pokud možno na černo. Když vaši partu, oblažující spolucestující táborovými písněmi v kupé štíplístek (průvodčí) s nadáváním vysadí, počkáte na další pacifik či též čurgál (motorový vlak) a jedete dál“.<sup>6</sup>*

Tramping představoval druh odreagování se, který byl přístupný všem a nikdo kvůli tomu nemusel vstupovat do Strany, ani do Svazarmu. Tramping má několik nepsaných, avšak velice striktně dodržovaných pravidel, díky kterým se jedná o tzv. Organizované neorganizované hnutí. Trampové mají i svůj pozdrav, kterým je „Ahoj“. Postupem času vzniklo několik osad, které byly dobře známé všem stoupencům tohoto hnutí. Nebylo tak nutné udávat přesnou polohu chat, či místa. Stačil prostě říct název a všichni hned věděli, o jakou lokalitu se jedná.

---

<sup>6</sup> VLADIMIR 518 a kolektiv. *Kmeny 0.* /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-9039735-8-5 (Big Boss/Yanchi) str. 60

Jelikož nebyl tramping nikdy oficiální organizací, neměl žádný oficiální odbor ani vůdce, bylo víceméně nemožné ho zakázat, natož pak vymýtit. I přes to se ale trampové potýkali s velkou buzerací a represí. Jedním z velkých milníků té doby je tzv. „Krvavej potlach“. Stalo se tak v červenci v roce 1963, kdy příslušníci Veřejné Bezpečnosti naběhli mezi trampy a pomocí samopalů je rozehnali. Několik z nich brutálně zmlátili. Poté došlo k zatýkání a k vyhazovům z prací či škol.

## ***6.2 Vizuální stránka trampingu***

Vychází se z přírody a lásky k ní. Specifickým znakem je již výše zmíněná usárna, ešus a kytara. Trampové využívají především zemitých barev, jako je hnědá, okrová a khaki. Nosí se rozpuštěné vlasy a plnovousy. Některé ženy si zdobí vlasy korálky a peřím. Nosí se tzv. kanady (vojenská bota).

Co se vizuální stránky umění týče, je velice různá a je obtížné najít společné znaky. Mohou jimi být například fonty, které se hojně užívají a odkazují na westernový styl. Dále se zde objevují motivy přírody, kytary a ohně.

## ***6.3 Reakce na Tramping pomocí filmového plakátu***

Jelikož je velice obtížné najít jednotný vizuální styl trampingu, rozhodla jsem se jít cestou experimentující. Jako hlavní motiv jsem si vybrala film „Snídaně u Tiffaniho“ s Audrey Hepburn v hlavní roli. Když jsem si vybírala tento film, bylo jasné, že se budu chtít vyhnout její podobě v jakékoliv formě a to i proto, že by mě to mohlo svádět k reprodukci plakátu a ne k autorské tvorbě.

Jako hlavní motiv zde funguje houska na tácu, tedy hned několikrát. Slouží jako odkaz na tramská setkání. Inspiraci k tomuto znázornění jsem našla na dětském táboře, který se s trampováním v mnohém shoduje a nese jeho odkaz. Jedná se o hromadnou snídani, kdy jsou na tácu vyskládány suché housky. Celé to je umístěné do prostředí dřevěného srubu, dalšího typicky tramského prostředí. Jako font jsem zvolila typ z psacího stroje jako odkaz na hromadné jídelničky, které vyseli na tramských chatách a které byly psané na stroji.

## 7. Kulturisté

Kulturistika je jedním ze tří odvětví posilování a staví se až na vrchol. Před ním je obyčejný návštěvník fitcentra, tedy ten, co chodí rekreačně posilovat. Na druhém místě jsou meatheads, kteří už mají ke kulturistice velice blízko. Mají své speciální tělocvičny, kde se dá házet kotoučem, cvičit s vlastní vahou a kam se neodvážejí jít nikdo z rekreačních návštěvníků fitcenter. Od meatheads je už jen blízko ke kulturistice. Rozdíl je v tom, že zatímco meatheads cvičí pro své tělo, kulturisti cvičí kvůli soutěžím, na které se několik dní předem připravují. Jí přesolené jídlo a skoro nepijí. To kvůli tomu, aby v den soutěže byli co nejvíce odvodnění a svaly tak byly vidět co možná nejvíc.

Kulturistika vznikla už na konci 19. století v Americe. Do Evropy se pak dostala na konci 2. světové války. Nejvýraznější postavu z počátků kulturistiky je Němec Eugen Sandow, který stál u zrodu této disciplíny. V roce 1903 vydal knihu Body-building, tento název se dodnes používá všude ve světě.

### 7.1 Kulturistika na českém území v minulém režimu

*„Bavit se o kulturistice z minulého režimu znamená něco podobného jako bavit se o ajtáčích nebo hackerech v téže době. Když jste tehdy přišli do snědeného krámu, kde nebyl ani toaletní papír, jaksi těžko jste mohli hledat argentinskou svíčkovou, norského lososa nebo batáty, což jsou takové ty vymyšlenosti, jimiž se ládují dnešní týpci z posiloven“<sup>7</sup>*

V době komunismu kulturistika nezapadala do konceptu představy o správném občanu, který nijak nevyčnívá z davu. Postavy připomínaly spíš antické sochy, a to bylo špatně. V té době na kulturistiku, jako na něco špatného pohlíželi i někteří umělci. Například režisér a člen Pražské pětky Jan Vorel ve svém krátkém filmu „Jó, to můj Lád'á“ zobrazil kulturistu jako člověka, co nic nedělá a jen posiluje. V kontrastu k němu obsadil Evu Holubovou, coby strhanou manželku, která se o svého kulturistu musí starat.

---

<sup>7</sup> VLADIMIR 518 a kolektiv. *Kmeny 0.* /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-9039735-8-5 (Big Boss/Yanchi) str. 221

Na kulturistiku se pohlíželo jako na jakýsi zbytečný druh exhibicionismu. Neexistovala oficiální fitcentra a kulturistika se pohybovala na úplné hranici legální a nelegální činnosti.

Paradoxně všechny zákazy a sankce měly za důsledek to, že kulturisti měli čím dál tím větší potřebu své svaly zvětšovat a pracovat na nich, aby je pak mohli vystavovat a ukazovat na neoficiálních soutěžích. Jednou z disciplín bylo vzpírání. To aby dokázali, že svaly nemají nadarmo. Od toho se ale poté upustilo a kulturisti už jen poměřovali svá těla.

## ***7.2 Vizuální stránka kulturistiky***

Co se stylu a prezentace kulturistů týká, nejspecifičtější jsou malé plavky, které na soutěžích zakrývají jen to nejnútnější. To z důvodu, aby bylo co nejlépe vidět celé tělo a porota tak měla možnost objektivně hodnotit soutěžící. Před každou soutěží se účastníci namažou olejem spojeným s hnědou barvou. To podporuje vyrýsovanost svalů. Svaly jsou také jedním z hlavních znaků kulturistiky.

Vizuální stránka kulturistiky je velice rozdílná a nesourodá. Společný znak, který se prolíná veškerou tvorbou, bychom hledali jen velice obtížně. Kulturistika není založená na propagaci a vizuální identitě.

## ***7.3 Reakce na kulturistiku pomocí filmového plakátu***

Na první pohled nás zaujme dóza na steroidy. Zde se jedná o nadsázku, o první věc, která nás napadne, když se řekne kulturistika. Rozhodně není v mém zájmu všechny kulturisty škatulkovat jako uživatele steroidů. Tento fakt jsem se snažila vyrovnat obrazem pověšeným na zadní stěně, kde je vidět ikonická ruka Pepka Námořníka, který v ruce drží plechovku špenátu. Font jsem zvolila úměrný těm, které se objevují na dózách s doplňující stravou, vitamíny a i oněmi zmíněnými steroidy.

Téma kulturistiky jsem se rozhodla demonstrovat na plakátu k filmu „Snídaně u Tiffaniho“ a to právě proto, že ke kulturistice neodmyslitelně patří různé doplňky stravy a jídlo jako takové je nedělitelnou součástí tohoto sportu. Což bylo krásně zobrazeno už v pohádce o Pepku Námořníkovi.

## 8 Goths

Počátky subkultury zvané „Goths“ sahají až do dob středověké gotické architektury. Tento styl byl typickým pro pohanské a barbarské země. Později se ale o gotice začalo mluvit jako o nebeské bráně, skrz kterou se promlouvá k bohu, a barbarství s pohanství zapadli v zapomnění. To se však změnilo s nástupem romantismu, který na gotické stavby začal nahlížet jako na něco, co je fascinováno smrtí a nadpřirozenými jevy.

Poprvé se pojem „Gothic“ v hudební sféře objevil v 70. letech 20. století. Pod tento název začali spadat kapely jako „The Cure“, „Joy Division“, nebo „Bauhaus“. Všechny začínaly na vlně punku. Ten je ale brzy začal brzdit a proto vznikl Goths. Kapely mohly začít víc experimentovat a pouštět se tak do míst, které v hudební scéně nikdo předtím neobjevil. To se začalo velice rychle těšit popularitě a Goths subkultura se začala rozrůstat po celém světě.

### ***8.1 Goths na území České republiky***

Situace, se kterou se Goths musí v České republice potýkat, není vůbec jednoduchá. Většina lidí si je spojuje s metalisty a emo subkulturou. To je však velký mýt. Gothic styl totiž vzešel z elektronické hudby, kterou v České republice v 90. letech 20. století nejvíce prosadil Josef Sedloň, DJ Rádía 1. Společně s Janu Kománkovou, jsou považováni za „rodiče“ elektronické hudby v Čechách a tím pádem tedy i těmi, kteří stály u počátků Gothic subkultury. Velký zlom přišel na konci 90. let, kdy se elektro přehouplo ze své surovosti spíš do taneční nálady a Gothici tak přišli o své „kořeny“. Paradoxně „světlym“ okamžikem pro tuhle subkulturu byly události, které se staly 11. 9. 2001. Útok na WTC vrátil do hry všudypřítomný „strach“, který se velice výrazně začal objevovat i v hudební sféře, díky čemuž došlo ke vzniku nových hudebních odvětví (urban hédonismus). Díky tomu si své místo opět našli i představitelé Goths, kteří znovu mohli „povstat“.

### ***8.2 Goths v reakci s jinými subkulturami***

Spoustu subkultur má potřebu fascinovaně nahlížet a přibližovat se ke Gothic. Například Punk, fanoušci fantasy, anime ale i fanoušci skupiny „Depeche Mode“ se čím dál tím víc stylizují a přibližují ke Gothic. Je ale jen velice obtížné skutečně rozluštit a pochopit složitost tohoto stylu. Na Gothicu se nahlíží jako na druh subkultury, který má vlastní spektrum hudebních i myšlenkových postavení a idejí. Možná i to má na svědomí

situaci, kdy mezi představiteli nedochází k tak sepnutému poutu, jako tomu je u jiných subkultur.

### ***8.3 Vizuální stránka Gothic***

Vyznavači stylu Gothic jsou velice specifičtí a na první pohled poznatelní. Vyznačují se zálibou v černé barvě. Často využívají kontaktních čoček v několika stylech, mají rádi extravagantní módu, boty s vysokou podrážkou. Jejich styl je opravdu velice specifický. Gothic funguje na specifickém chápání hudby, myšlenky a literatury.

Vizuální styl této subkultury je opět velice specifický, ostatně jako u každé subkultury. Využívá nejrůznějších motivů smrti a zabývá se otázkou života. Jedním z nejvýraznějších motivů je font, který se stává hlavním bodem každé grafiky. Pověšinou se jedná o fonty, které jsou velice zdobné, prostorově náročné. Velká část vychází z písma typu „Švabach“.

### ***8.4 Reakce na Gothic pomocí filmového plakátu***

Ve svém podání filmového plakátu „Snídaně u Tiffaniho“ jsem použila převážně předměty, které zde fungují jako zástupci. Je to gothický svícen, červené víno, lebka a vajíčko, které zde funguje jako symbol pro snídani a zároveň i jako symbol jakéhosi mystična a zrodu nového života. Font byl zvolen tak, aby co nejlépe demonstroval styl, ve kterém jsou písma řešeny. To vše je umístěno na červeném pozadí, jedné z mála barev, které Gothic respektuje. Zároveň s tím je to barva, která značí jakýsi temperament a tajemno.

## 9 Hipsteři

Slovo Hipster se v posledních letech neustále skloňuje ve všech nejrůznějších tvarech a podobách. Můžeme se s ním setkat téměř kdekoliv, při jakýkoliv činnosti.

Hipsteři se řadí mezi nejvýraznější a nejpočetnější subkulturu dnešní doby. Počátky své existence sice mají v polovině 50. let 20. století, kdy se tak přezdívalo lidem bílé pleti, kteří se snažili připodobňovat černošským jazzmanům (tzv. bílý negr). I tak se jedná výhradně o fenomén dnešní doby.

Hipsteři se vyznačují svou zálibou v nejmodernějších technologiích, hojném využívání sociálních sítí a sdílením svého života v internetovém prostředí. Snaží se vymezovat vůči jakémukoliv mainstreamu (nebo také hlavní proud, pojmenování situace, kdy dochází k hromadnému užívání / uctívání hudby, literatury, názoru). Hipsteři využívají prvků jiných subkultur a přetvářejí si je podle svého, čímž je zbavují jejich původních významů.

Rádi se prezentují svými ironickými poznámkami a neustálou kritikou ostatních, převážně tedy „mainstream“ lidí. Jejich posměchu se ale nevyhnou ani samotní představitelé. V roce 1999 vznikl v New Yorku časopis „Vice“. O deset let později dorazil i k nám a ní ho můžete potkat v nejrůznějších barech a klubech. Existuje i jeho elektronická podoba. Časopis využívá nejbizarnějších témat (jako je tetování prasat, malování prostitutek) a staví na tom celou svou tvář. Z každého článku je cítit lehká ironie a nadsázka. Jednou z oblíbených rubrik je část časopisu, kdy se kritizují Hipsteři navzájem. To je dokazuje fakt, jak je tato subkultura složitě uchopitelná a pochopitelná.

*„Ve svém měňankovitém beztvary jsou Hipsteři dost možná definitivní postsubkulturou, která se obejde bez ideologie i přesně vymezených hranic. Kloužou po povrchu věcí a pronásleduje je za to výsměch většiny, která v nich vidí obyčejné pozéry“<sup>8</sup>*

### 9.1 Hipsteři na území České Republiky

V České republice je Hipster scéna nejvíce zastoupena v hlavním městě Praha. Můžeme zde najít hned několik desítek Hipster klubů, Hipster bister (vaří většinou z alternativních surovin, vyhýbají se lepku a ostatním škodlivým látkám, přinášejí alternativní způsob

---

<sup>8</sup> VLADIMIR 518/ VESELÝ, Karel. *Kmeny*. /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-903973-8-5 (Big Boss) str. 502



stravování). Hipsteři poslouchají hudbu, kterou nikdo nezná, vymezují se proti jakémukoliv stereotypu.

V dnešní době masmédií, kdy většina obyvatel není ochotná zjišťovat zdroje nejrůznějších informací a zpráv, čímž česká společnost zůstává neustále zaseknutá v hlubokém konzervatismu. To Hipsterům umožňuje obrovský nárůst a zajišťuje jim úrodnou půdu

Nejčastějšími představiteli této subkultury jsou zaměstnanci kreativních firem (reklamní agentury), studenti uměleckých škol, nebo zástupci alternativní hudební scény. Hudební scéna se na území České republiky těší velikému úspěchu a to v podobě hudebního festivalu „Creepy Teepee“, který vznikl v roce 2009 a už dnes je díky svému progresivnímu programu populární po celém světě. Jednou z jeho specialit je fakt, že se festival každý rok koná na jiném místě.

## ***9.2 Vizuální stránka Hipsterů***

Módní styl se dá také nazvat jako „mix všech stylů od 60. let 20. století“. Jak už jsem výše zmiňovala, Hipsteři si s velkou oblibou berou nejvýraznější doplňky jiných subkultur a dohromady pak utvářejí něco, čemu říkají styl. Typické jsou například velké brejle s tlustými obroučky, které si vypůjčili od Nerdů a Ajťáků. Pak jsou zde staré šustřákové bundy, ty zase pocházejí od Atletů a Kulturistů. Flanelové košile patří stylu Grunge (Nirvana) a plnovousy zase dřevorubcům z Kanady. Dalo by se říct, že Hipster styl je finální produkt všech subkultur a jejich vývoje.

Výtvarná stránka této subkultury je dost výrazná a hodně silně zastoupená. To hlavně z důvodu, že většina představitelů se sami na umění podílí. Nestojí o slávu a uznání, stačí jim vystavit svá díla pro pár lidí někde v temném sklepe. Velká část Hipsterů tetuje, velká část Hipsterů je potetovaná.

## ***9.3 Reakce na Hipsters pomocí filmového plakátu***

Jedná se o jediný plakát, kde jsem využila ústřední motivy z filmu a umístila je jako dva hlavní motivy plakátu. Je to záměr, kterým demonstruji ono vypůjčování nejrůznějších módních doplňků a trendů jiných subkultur, ze kterých se pak dále utváří nový styl, který se prezentuje jako nejoriginálnější záležitost posledních let.

Další důvod, proč jsem zvolila zrovna coassant a papírový kelímek na kávu je ten, že hlavní hrdinka filmu (Audrey Hepburn), snídá přesně takovou kombinaci každý den před výlohami obchodu Tiffani. Sama je takovým Hipsterem své doby. Snaží se za každou cenu odlišit od ostatních, vybírá si designové kusy a libuje si v pozornosti ostatních.

Další část plakátu představuje kostičkovaný ubrus, který zde funguje jako odkaz na bistra, kde přesně na takovém ubruse dostanete do starého hrnečku čaj z domácích bylin a k tomu koláč bez cukru, mouky a lepku.

Poslední část plakátu je název filmu, zde jsem zvolila „digitální“ font, který původně vychází ze starých psacích fontů. Zde opět, recyklace starého, transformace na nové a jako bonus digitalizace, kterou se Hipsters tolik pyšní.

## 10 Závěr

Bakalářská práce byla rozdělena do deseti kapitol, z toho každá ještě do několika podkapitol. V každé části se zabývám primárně rozbořem dané subkultury - tento krok je nutný k finálnímu pochopení mé praktické části práce. V dalších podkapitolách se věnuji historii. Předposlední podkapitola je vždy věnovaná vizuální stránce subkultur. Poslední pak mému finálnímu výstupu v podobě osmi plakátů.

Jelikož se subkultury v každé kultuře trochu liší, zaměřila jsem se převážně na jejich vývoj na území dnešní České republiky, kde díky minulému režimu docházelo k jinému procesu, než v zahraničí. Většina ze zmíněných subkultur byla stíhaná komunisty a jejich činnost se pohybovala buď na hranici zákazu, nebo byla zakázaná úplně.

Téma subkultur mi umožnilo postupně pochopit několik vizuálních stylů, které se ve světě grafického designu prolínají a utvářejí tím finální produkt. Dále mi to pomohlo jako jakási sonda do života lidí, se kterými se v rámci své práce neustále setkávám a k pochopení jejich postoje.

Korektura: Jakub Sládek

## 11 Seznam použité literatury

VLADIMIR 518/ VESELÝ, Karel. *Kmeny*. /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-903973-8-5 (Big Boss)

VLADIMIR 518 a kolektiv. *Kmeny 0*. /1. vyd.. V Praze: 2013. ISBN 978-80-9039735-8-5 (Big Boss/Yanchi)

VLADIMIR 518 a kolektiv. *Kmeny 90*. /1. vyd.. V Praze: 2016. ISBN 978-80-906019-9-4 (Big Boss/Yanchi)

Sylvestrová, Marta, Bartelt, Dana. *Český filmový plakát 20. století* / V Brně: 2004. ISBN 80-7027-125-6

Bourriaud, Nicolas, Turek, Petr, / *Postprodukce* /Vyd. 1. v Praze: 2004. ISBN 80-903452-0-4.

Bhaskaran, Lakshmi. / *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií* / V Praze: c2007. ISBN 978-80-7209-993-1.

KUČEROVÁ Barbora / *Subkultury jako jev ovlivňující psychosociální vývoj mládeže* / V Pardubicích: 2013 / bakalářská práce / Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta

## 12 Obrazová příloha

Punk



Hippie / Rainbow



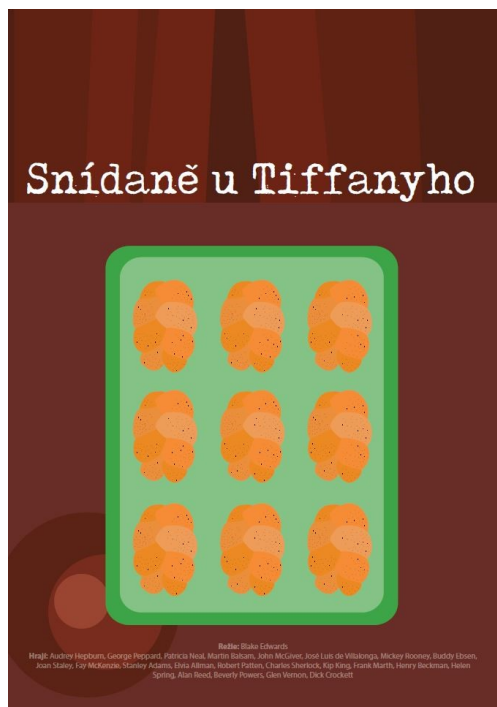
Hip hop / Rap



Underground



## Tramping



## Kulturisti



Gothic



Hipsteři

Snídaně u Tiffanyho

